

teh dveh oblek ne bi vzdržala primerjave? Nič na boljšem niso uniforme naših poklicnih častnikov. Vojaški modni kreatorji so tu preprosto zatajili. In tudi zato je vsaj razumljivo, da se mlad človek noče za vse večne čase odeti s takšnim njihovim izdelkom.

Tretje je *kraj službe*: kruto bi bilo od mladega človeka terjati, naj bi po dobro opravljeni diplomi iz vojaške znanosti potrgal vse vezi z okoljem, v katerem je petindvajset let zorel, in se napotil na albansko mejo ali tja, kamor te železnica pripelje v *mirni dobi* in če ni pretiranih zamud takóle po poldrugem dnevu. Hkrati pa ustanavljamo partizanske oddelke, teritorialne enote (sámo ime pove, kdo bi jih sestavljal in kje bi operirale), odrede, ki bi iz prve roke in ne s karte poznali vsako stezico, vodnjak, sotesko, vsak Jelenov žleb in pa psihologijo prebivalstva in bi ob napadu bliskovito, organizirano odgovorili nanj. Tudi zato nemara ni zanimanja za ta poklic.

Seveda ne mislim za teh nekaj vrstic sprejeti nase ne takšnega ne drugečnega »šovinističnega« očitka. Kar pa zadeva tolikokrat ponavljani »zaradi usklajenosti in jasnosti pri poveljevanju«: med vojno, ko so padale glave, so bila povelja naših komandantov in komisarjev v slovenščini prav jasna. In, kakor vemo, nadvse uspešna. Verujem, skratka in za konec, da je slovenščina prav v letih 1941—1945 *častno in pošteno* opravila zrelostni izpit tudi za vstop v vojaško akademijo.

Ljubljana, 15. maja 1968.

S a š a V u g a

USTANOVITEV OF SLOVENSKEGA NARODA ALI PRVA PUŠKA?
Marsikdo izmed političnih slovenskih osebnosti je že zapisal ali izpovedal svoje prepričanje, da je bil sam akt ustanovitve OF slovenskega naroda aprila 1941 najpomembnejše, najbolj *zgodovinsko* dejanje v vsem življenju Slovencev. To misel je dan pred letošnjo obletnico ponovil tudi Janez Vipotnik, predsednik republiške konference SZDL, in najbrž ni nikogar med nami — če ima le količkaj smisla za zgodovinsko oceno — ki bi se s takim mnenjem ne strinjal. In takó se kar samo ponuja vprašanje, ki najbrž ni samo moja osebna radovednost: Zakaj Slovenci tega, v vsakem pogledu veličastnega *zgodovinskega* dejanja ne praznujemo, zakaj se ga samo bolj ali manj slovesno spominjamo? Ali iz sramežljivosti, ker sami sebi več ne verjamemo, da smo bili — ediniokrat v zgodovini — sposobni česa takega? Ali čisto preprosto zato, ker tak praznik — spomin na tiste čase — že imamo, namreč 22. julij, da vstaje slovenskega naroda? Kakorkoli tehtam ta dva datuma: 27. (ali 26., kot nekateri trdijo?) april, ko so bili položeni temelji ne samó naše narodnoosvobodilne vojne in revolucije, temveč tudi poznejše, in sedanje, družbene usmeritve, torej temelji naše sodobne zgodovine, ki prvikrat prav od tega časa dalje rase iz zavestne volje in moči naroda — ali 22. julij, ko je počila prva partizanska puška na Slovenskem (prav gotovo kot eden izmed rezultatov že *ustanovljene* OF), si ne morem kaj, da ne bi videl vse zgodovinske teže naše revolucije in narodnoosvobodilne vojne prav v aprilskem dogodku. Narodova zgodovina je nekaj takšnega kot človekovo življenje v malem, in če v to primerjavo prenesem ta dva datuma, se mi zdi, kot bi pri posamezniku začenjali praznovati dan, ko je prvikrat prestopil šolski prag, ne pa, kot to vsi ljudje že od nekdaj počno, njegov rojstni dan. V nobenem primeru ne želim zmanjševati pomena prazno-

vanja dneva vstaje slovenskega naroda, samo zdi se, da je zgodovinsko neodgovorno, če ob tem ali celo pred tem ne izkažemo spoštovanja takó velikemu dogodku, kot je bila ustanovitev OF slovenskega naroda, tudi — navsezadnje — s takim »zunanjim« izrazom spoštovanja, kot je slovenski državni praznik.

KDAJ IN KAKSNA JE NAPREDNA KRITIKA. V zadnjih nekaj letih je zajel vse naše življenje takó mogočen val kritike z vseh strani in vetrov, da človek včasih že res več ne ve, kdo pri tem pije in kdo plača. Tako se v naših političnih vrhovih vse pogosteje slišijo ocene o kritiki, ki da si jo vsi želimo, le če hkrati kaže tudi sprejemljivejšo razrešitev tega, česar se pač loteva. Priznam, da sem se večkrat in globoko zamislil v tako perspektivo kritike. Najbrž je kaj podobnega storil še kdo drug. Moja spoznanja, žal, ne gredo v prid tega koncepta. To se mi zdi nekako tako, kot če bi dejali literarnemu kritiku: če hočeš kritizirati slab roman, napiši najprej ti boljšega. Kritike je bilo zmerom več kot uporabnih predlogov za takšne ali drugačne izboljšave in spremembe. Osebnó celo mislim, da je velika zmota iskati v sleherni kritiki že tudi možnost razrešitve česarkoli. Takšna miselnost lahko pripelje do dveh skrajnosti, ki sta obe enako škodljivi: kritika s takimi ambicijami pelje v anarhijo, boj proti kritiki, ki tega ne zmore, pa duši, hote ali nehote, slehernó kritiko. Kritika, če ostanemo na širšem družbenem področju, je predvsem opozarjanje na najrazličnejša pomanjkljiva in neustrezna stanja, na krize in zastoje, deformacije itd. ali pa je — v najslabšem primeru — vsaj dokaz, da takšen občutek v družbi obstaja in je zatoj treba — vsaj to! — določene stvari bolj precizirati, odpraviti dvoumnosti. Kritika je, skratka, material, mislim, da resnično dragocen, nepogrešljiv material, ki ga morajo vodilni ljudje v družbi poznati in ob umnem razbiranju tega materiala najti ustrezne družbene in druge rešitve. Kot voznik na tej cesti življenja imam pravico, kadar me preveč premetava, povedati, da cesta ni v redu, da bi jo bilo treba popraviti ali pa speljati novo, ustrezno »cestno podjetje« — če naj ostanem pri tej prisposobi — pa je dolžno storiti svoje. Naše (in slehernó) življenje je namreč tako kompleksno, da sta za vsako odločitev, za razrešitev še tako majhnega problema potrebna vsa strokovnost in širši vpogled v medsebojno povezanost stvari in pojavov. Če bi torej od kritike *praviloma* terjali tudi razrešitev in napotkov, bi jo potisnili v cehovsko ozkost, kjer bi v družbenem smislu postala popolnoma nepomembna. Tudi pri urejanju in vodenju družbe gre za razmejitev, ne bi rekel dolžnosti, pač pa strokovnosti. In ena takih strokovnosti mora biti tudi politika, politika, ki mora biti kos sleherni kritiki, politika, ki kritike, tudi neprijetne, ne prezira.

C. Zlobec